

Straatadvocaten Rotterdam

in gesprek met Hanneke Oberman

De straatadvocaten zijn belangenbehartigers voor mensen die dakloos zijn of dreigen te worden. “Tegenwoordig hebben we veelal te maken met mensen die dakloos dreigen te worden”, aldus Hanneke Oberman, een van de straatadvocaten, “dit is anders dan zo’n twaalf jaar geleden, toen het project van start ging.”

Het project Straatadvocaat is destijds door het Basisberaad Rijnmond opgezet. Uit onderzoek bleek dat veel dakloze mensen te maken hebben met psychische of psychiatrische problematiek. De eerste straatadvocaat was René van der Male. Vooral in de begintijd is er veel gedaan om de daklozen in Rotterdam te bereiken, gewoon door de straat op te gaan en de dak- en thuislozen aan te spreken. De belangenbehartiging van de straatadvocaat was destijds veelal individueel en richtte zich specifiek op de groep dak- en thuislozen met psychische of psychiatrische problematiek, knelpun-

ten werden verzameld en aangedragen bij betrokken organisaties en de gemeente.

Tegenwoordig zijn er drie straatadvocaten: naast Hanneke, inmiddels coördinator van het project, werken ook Berletta Scholten en Willem Visser als straatadvocaat. De straatadvocaten zijn geen juristen, maar belangenbehartigers. Allen zijn ooit dakloos en/of verslaafd geweest. “Toen René in 2002 zijn vertrek aankondigde, werd ik door zijn collega Shan Kruisbergen gevraagd om straatadvocaat te worden,” zo vervolgt Hanneke, “hij wist van mijn verslavingsachter-

[profiel]

grond en dat ik in de cliëntenraad van de Bouman had gezeten. Hij vond het handig om deze deskundigheid in te zetten voor het project.” Destijds gingen de straatadvocaten zich dan ook op het geheel van ggz, verslavingszorg en maatschappelijke opvang richten. Berletta is in 2005 straatadvocaat geworden, Willem volgde eind 2006.

Na een tijd alleen aan collectieve belangenbehartiging te hebben gedaan, is in 2007 ook weer begonnen met individuele belangenbehartiging. “Willem richt zich volledig op de individuele belangenbehartiging, Berletta

deels individueel, deels collectief,” aldus Hanneke, “eigenlijk waren we verbaasd dat we meteen weer veel klanten hadden, en viel het van de doelgroep op dat deze veranderd was naar mensen die dakloos dreigden te raken.” De vier grote steden (de ‘G4’) hebben een plan van aanpak opgesteld met als doelstelling om dakloosheid in de steden terug te dringen. “Dakloze mensen komen nu in een traject terecht. Hierdoor komen ze minder snel naar ons. Alle aspecten van zorg en ondersteuning zitten hier al in: hulpverlening, schuldsanering etc. Dit was vroeger niet zo.”

“Het is druk werk, maar wel leuk en uitdagend,” zo vervolgt Hanneke, “vaak is het hollen en stilstaan. Soms krijg je in het werk te maken met crisissituaties van mensen, bijvoorbeeld wanneer mensen uit hun huis dreigen te worden gezet. Deze moeten dan direct afgehandeld worden, ook al is het buiten kantooruren. Op dit moment is het wat rustiger, maar in het algemeen hebben we het druk met onze klanten. “De samenwerking in het straatadvocaten team is goed. In het werk is een goed netwerk belangrijk. Hier is in de loop der tijd dan

ook hard aan gewerkt. “We willen altijd gefundeerd ons werk te doen, niet zomaar wat zeggen. Zo worden we ook serieus genomen.”

De individuele contacten met klanten zijn de voedingsbodem voor collectieve belangenbehartiging. In de contacten komen namelijk de knelpunten naar voren waar mensen mee te maken krijgen. “We hebben overleg met de gemeente, en maandelijks overleg met Sozawe rond het plan van aanpak. Dit overleg hebben we al sinds het plan van aanpak ingevoerd ging worden. Knelpunten kunnen we hier aandragen, er wordt dan ook echt wat mee gedaan.” Ook zijn er korte lijnen met Centraal Onthaal, en de Stedelijke Zorg van de Sociale Dienst. Centraal Onthaal is de Rotterdamse invulling van het plan van aanpak van de G4. Dakloze mensen worden aangemeld bij Centraal Onthaal, waarna een traject opgesteld en vervolgens gestart wordt. “De korte lijnen zijn handig wanneer er zich een crisissituatie voordoet, de situatie kan dan voorgelegd worden bij het Centraal Onthaal of bij Stedelijke Zorg van de Sociale Dienst als het de uitkering betreft. Vaak kan er dan gezocht worden naar een oplossing. Als bepaalde situaties zich vaker voordoen, dan moet er niet gezocht worden naar ad hoc oplossingen, maar moet er beleid worden aangepast.”

Een van de knelpunten is dat sommige mensen buiten de boot dreigen te vallen. “Het gaat om mensen die geen gebruik van de nachtopvang willen of kunnen maken. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die geen verslaving hebben en geen psychiatrische problematiek hebben, en dit graag zo willen houden. Ze wensen dan geen gebruik te maken van de nachtopvang. Of om mensen die net van hun verslaving af zijn, en niet de confrontatie aan willen. En voor sommige mensen met ernstige psychiatrische problematiek geeft de nachtopvang geeft te veel prikkels, daardoor kunnen ze er geen gebruik van maken.” Bij Sozawe heten dit de ‘F en G groepen’. Dit is overigens ambtelijke taal zonder enige betekenis of bijbedoeling. Voor een deel valt dit samen met de zogeheten ‘banksla-

pers’: mensen die ergens bij familie of vrienden op de bank slapen. Er is hierbij sprake van tijdelijk verblijf, en veelal zijn mensen niet ingeschreven op het adres waar ze op de bank slapen. “Hier zie je dat Sozawe de signalen oppikt. Ze zijn een pilot gestart, welke positief is verlopen. Dit is nou een prettige manier van samenwerken,” aldus Hanneke.

In Rotterdam bestaat sinds 2005 het platform MOVERS. MOVERS staat voor Maatschappelijke Opvang, VERslavingszorg en Straatadvocaten. Het is een cliëntenbelangenbehartigersplatform waarin vertegenwoordigers vanuit cliëntenraden en straatadvocaten deelnemen, en is destijds opgericht om gesprekspartner te worden van de gemeente met betrekking tot Centraal Onthaal. Deelnemster van MOVERS van het eerste uur is overigens Berletta, die destijds werkte als ervaringsdeskundige binnen het ACT team van GGz Europoort. Vanuit Movers heeft Berletta een zetel in de trajecttoewijzingscommissie, iets wat ze is blijven doen toen ze straatadvocaat werd.

Een ander samenwerkingsverband is COMO, wat staat voor Cliënten Organisaties Maatschappelijke Opvang. Deze is opgericht naar aanleiding van het plan van aanpak van de G4. Doel is gesprekspartner te zijn binnen het Plan van Aanpak op landelijk niveau en te komen tot uitwisseling van ervaringen tussen de vier grote steden: wat kan je van elkaar leren? “Vorig jaar zijn we hier mee begonnen. Het begint nu een steviger vorm te nemen. Sinds kort wordt COMO ondersteund door Manon Smal.” Een voorbeeld van hoe het anders gaat in de andere steden is Den Haag: daar is met betrekking tot het Plan van Aanpak nog weinig van de grond gekomen. “Binnenkort hebben we met de kerngroep van COMO een gesprek met beleidsmakers van de vier steden, hier zullen we dat aan de kaak stellen.” In Utrecht is sinds kort de subsidie voor de straatadvocaten aldaar stopgezet. Dit lijkt op een vermindering van straatadvocaten, in plaats van een uitbreiding. “Binnenkort hebben we een afspraak daar om te bekijken hoe we het daar weer kunnen opzetten,

want belangenbehartiging voor de doelgroep blijft belangrijk.” Wat wel belangrijk is, is dat elke stad en elke instelling zijn eigenheid heeft. “Dit moet natuurlijk bewaard blijven, het gaat er bij COMO om de krachten te bundelen en ervaringen uit te wisselen. Een van de thema’s binnen COMO is de zogeheten regiobinding: om gebruik te kunnen maken van bepaalde voorzieningen in Rotterdam, moet je gebonden zijn aan de regio. Nu willen de andere grote steden dit overnemen, en wellicht daarna de andere gemeenten.” De belangenbehartigers, zowel plaatselijk als landelijk, zijn tegen die regiobinding, zeker zolang niet overal goede maatschappelijke opvang aanwezig is.

Hanneke Oberman benadrukt dat ze goede contacten heeft met de organisaties in het veld. “Het is jammer dat op andere plekken een ander beeld geschetst wordt. We hebben korte lijnen, we nemen meteen contact op wanneer klanten ergens tegen regeltjes of bureaucratie aanlopen. Dit gebeurt overigens steeds minder. En een organisatie als Sozawe is vaak als eerste bereid om toe te geven dat ze ook fouten maken. Wanneer er casuïstiek wordt aangedragen, valt er goed met ze te praten. Alleen de kredietbank: zij hanteren nog lange termijnen voor het traject van schuldsanering, daar waar de problemen van mensen vaak acuut zijn.” Ook woningcorporaties hebben een covenant afgesloten om niet zomaar iemand uit huis te zetten. Eerst wordt er poolshoogte genomen van de situatie, er is een steunpunt preventie huisuitzetting opgezet. “Mensen kunnen zich daarvoor niet zelf aanmelden, maar we kunnen wel druk uitoefenen op de corporaties. Dit is al een paar keer gelukt. Soms is er nog wel iets mis, maar veelal zijn er positieve ontwikkelingen. Als straatadvocaten hebben we minder bemoeienis als het goed gaat. En het gaat ook beter. Het beeld van de ‘zwerfver’ op het bankje in de stad of het park is al weer verouderd: mensen slapen bijna niet meer buiten op een bank.”

Door: Bas van Bellen en Ernest Smit.